

İŞÇİNİN SESİ

ÇEK-AL

Bütün ülkelerin
proleterleri birleşin!
Karkerên hemû welatan yekbin!

5(1). Kongre'nin yolundan
komünist partisiyle silahlan!
Yıl:11, Sayı:292, 7 Ekim 1985

Şili'de faşizmin çözülüşü

K. Açıkalın

Bilindiği gibi, 11 Eylül 1973'de Şili'de ordu darbesiyle karşı-devrimci faşist güçler iktidara geldiler.

Şili'deki karşı-devrimin başarılı olma nedenlerine burada girmeyeceğiz. Bu konu *İşçinin Sesi*'nin 22 Eylül 1980 tarihli 139. sayısındaki Çek-Al'da geniş ve kapsamlı olarak açıklığa kavuşturuluyor. Bizim asıl olarak ilgilendiğimiz ve kısaca üzerinde durmak istediğimiz şu sorulardır:

1. Şili'de faşizm çözülmüş müdür?
2. Çözülüşse bu süreç nasıl gelişmiştir?

1973-1978

Faşizm devrimi yenilgiye uğrattıktan sonra Şili'de gerici bir stabilizasyon dönemi başladı. Bu dönem içinde tüm partiler, sendika ve örgütler kapatıldı. Yaklaşık 100.000 kişi tutuklandı, binlerce devrimci öldürüldü ya da kayboldu. Şili Katolik Kilisesiyle yakından bağlı bir örgütün verdiği bilgiye göre öldürülen devrimcilerin sayısı 15 bin-40 bin arasındadır. Yaklaşık bir milyon Şilili yurt dışına çıkmak zorunda kaldı. Ülkede hiçbir muhalefet 1976-1978'e kadar pek kafasını kaldıramadı.

Darbeden sonra siyasal olarak uluslararası arenada soyutlanmasına rağmen cuntaya emperyalizmin ekonomik desteği arttı. Şili'den kaçan sermaye darbeden sonra geri gelmeye başladı. Allende döneminde kamulaştırılmış endüstriler, özellikle bakır madenleri, kısa sürede özel sektöre geri devredildi.

Cunta bakanlık sayısını azalttı. Yine cuntanın kararları doğrultusunda devlet memurlarının sayısı %20 azaltıldı, 100.000 memur işten atıldı. Ordudaki asker sayısı ise 60.000'den 92.000'e çıkartıldı.

Siyasal tutuklular 1980'e kadar askeri mahkemede yargılandılar. 1978'e kadar ülkede "savaş hali" vardı. Gece sokağa

çıkma yasağı sürdü. 1978'den sonra "olağanüstü hale" geçildi.

Darbeden sonra belediye başkanları atama yoluyla işbaşına geldi. Belediye meclisi seçimle değil atama yoluyla oluşturuldu. Belediyeler kent valisine, kent valisi bölge valisine bağlandı. Anti-faşist tüm basın-yayın yasaklandı. Yalnızca kilise yayınlarına izin verildi. Bir de darbeye baştan destek veren ama sonraları muhalefete geçen Hıristiyan Demokrat Partisi'nin haftalık dergisine izin verildi.

1976 yılına kadar sendikal örgütlenme tümüyle yasaktı. 1976'da 10 endüstri sektöründe sendika kurma girişimi oldu. Bu girişim sonucunda, Amerika'daki

AFL-CIO adlı sağcı sendikanın da gönülden desteklediği İşçilerin Demokratik Birliği adı altında bir örgüt kuruldu. Ayrıca cunta Şilili İşçiler Sendikası adında bir sendika kurdurdu. Ancak bu sendika, cunta yanlısı olmasına rağmen 1979'da çıkan iş yasalarına karşı çıkmak zorunda kaldı.

Bütün bunlardan da anlaşıldığı gibi, 1976'da yığınlar arasında homurtular, bunun üzerine burjuva muhalefet de başını kaldırmaya başlamıştı. Önce cuntayı destekleyen Hıristiyan Demokratlar, yavaştan muhalefete geçtiler. Bu nedenle 1977'de, cuntayı destekleyen bu partinin de çalışmaları yasaklandı.

1978-1982

Temmuz 1978'de cuntanın bir üyesi, Hava Kuvvetleri Komutanı Leigh istifa etti. Neden olarak sivil burjuva siyasetçilerine karşı artan baskıları ileri sürdü. Onunla beraber Hava Kuvvetleri'nin tüm generalleri de istifa ettiler.

Aynı sıralarda Pinochet kendine bir yasal kılıf sağlamak için referanduma gitti. Devlet başkanı olarak ona "evet" diyenlerin oranı %75 oldu. Bunun ne kadar çarpık bir sonuç olduğunu şu çok güzel gösteriyor: Referandumda evet diyenlerin oranı açıklandı ama referandum katılanların toplam sayısı hiçbir zaman resmi olarak açıklanmadı!

Yine bu sıralarda Pinochet yeni anayasanın 1980'de referanduma sunulacağını ilan etti.

Şili'deki eski anayasa 1925'ten beri yürürlükteydi. Cuntanın bu anayasa yürürlükteyken 1980'e kadar 7 yıl idare etmesi "faşist anayasa" savunucularını herhalde biraz hayrete düşürür.

1978-80 arası yeni anayasanın hazırlanma süreci oldu. Yeni anayasa 120 asıl ve 29 geçici maddeden oluşuyordu. Bu anayasayla devlet başkanının yetkileri arttırıldı. Devlet başkanı gerekli gördüğü

zaman "savaş hali" veya "olağanüstü hal" ilan edebilecek, diğer yönetim organlarına danışmadan bazı yasalar çıkarabilecek, senato üyelerinin bir bölümünü veto edebilecekti.

Anayasaya göre Pinochet 1989'a kadar devlet başkanı kalacak ve bu yıla kadar Kongre (ABD parlamentosu gibi) seçimleri yapılmayacak. 1989'da ordu yeniden bir devlet başkanı adayı ortaya koyacak. Bu halk oylamasına sunulacak. Bu aday reddedilirse, yeniden devlet başkanlığı seçimleri yapılacak.

Şili devletinin yeni anayasadan sonra, 1982'deki örgütlenmesinin bir bölümü şema olarak verilmiştir.

Anayasa referandumunda "evet" oyu %60 civarında oldu. Anayasa 1981'in başından itibaren yürürlüğe girdi.

1978'de kurulan sol bir sendika (Ulusal Sendika Koordinatörlüğü) 1981 yılında ilk olarak ücretlerin arttırılması ve sendikaların serbest çalışması için hükümete başvurdu. Bunun üzerine sendikanın tüm yöneticileri tutuklandı. 1982 yılına gelindiğinde bu sendika, işçi sınıfı içindeki en büyük sendika olmuştu.

Yine 1978'de genel sendika seçimleri hükümet adaylarının büyük bir yenilgiyle sonuçlandı. Aralık 1979'da yapılan bir ankete göre seçilen sendika liderlerinin %60'ının Sosyalist veya Komünist Partileriyle ilişkide olduğu, %35'inin ise Hıristiyan Demokrat Partili olduğu öne sürülüyor.

Hıristiyan Demokratların dergisi 1980'de ana burjuva muhalefet odağı oldu ve 50 bin tiraja ulaştı. 1981'de yapılan baro, odalar birliği gibi meslek örgütlerinin başkanlık seçimlerini muhalefet adayları kazandılar. Nisan 1981'de ilk kez yapılan üniversite öğrenci temsilciliği seçimlerini de cuntaya karşı olan adaylar oyların %60'ını alarak kazandılar.

1980 yılına kadar cuntanın işleri pek fena gitmiyordu. Ama 1980'den itibaren

Şili hakkında genel bilgi

Nüfusu: 11.3 milyon (1981)
Çalışabilir nüfus: 3.7 milyon
Endüstri: GSMH 18 milyar dolar (1980)
Tarım: GSMH'nin %7'si
İmalat Sanayii: GSMH'nin %20'si
Madencilik: Bakır dünyada birinci sırada.
Ordu:
1973: 62.000
1981: 92.000

İşsizlik:
1982 %35
1983 %36-37

Enflasyon:
1979 %39
1980 %35
1981 %19
1982 %9
1983 %27
1984 %20

Dış borç: 20 milyar dolar. İhracatın yarısı kredi ödemelerinin faizine gidiyor.

ekonomik alandaki göreceli düzelme yerini krize bıraktı. 1980 yılında üretim artışı %8 iken, 1981'de üretimde düşüş başladı. İşsizlik ise hızla artmaya devam etti. Kapitalizmin 1980'lerdeki uluslararası krizi Şili ekonomisini de çökertmeye başladı. Dünya bakır fiyatları düştü. Devlet eliyle kurtarma operasyonları yapıldı. Öyle ki bankalar neredeyse tümünden devletin elinde toplandı.

1983

1983'e gelindiğinde gerçek işçi ücretleri bir önceki yıla göre %17 düşmüştü. Toplam işgücünün %30'u işsizdi. Dış borçlar 20 milyar dolardı. İhracat gelirlerinin yarısı kredi faizini ödemeye gidiyordu.

Mart 1983'de 1973'den beri ilk yürüyüş düzenlendi. Eylemin adı, "açlığa karşı yürüyüş"tü. 250 kişi tutuklandı.

11 Mayıs'ta Bakır İşçileri Sendikası'nın başını çektiği yürüyüşe 150.000 kişi katıldı. Mitingde tek konuşmayı 30 yaşındaki sendika başkanı yaptı. Konuşmasında Pinochet'yi istifaya çağırdı ve üç ay içinde greve gidileceğini söyledi. Mitingden sonra polisle çatışma çıktı. Sokaklarda barikatlar kuruldu.

Hazıranda bakır işçilerinin öncülüğünde bu kez daha büyük gösteriler oldu. Göstericiler işe gitmediler, sokakları işgal ettiler, tencereleri birbirine vurarak büyük bir gürültü çıkardılar. 4 kişi öldürüldü ve 600 kişi tutuklandı. Tutuklananlar arasında Bakır İşçileri Sendikası lideri Rodolfo Sequel de vardı. Sendika başkanının tutuklanması üzerine işçiler bir bakır madeninde greve gittiler. Greve gidenler işten atıldı. Bunun üzerine sendika iki bakır madeninde daha greve gitti. Bölgede sıkıyönetim ilan edildi. Çatışmalar oldu.

1983 yılı içinde her ay gösteriler oluyordu. Pinochet 1980 Anayasası'na böyle durumlarda kullanabileceği maddeler koymuştu. Ama Pinochet bunlara hemen başvurmadı. Hatta rejim birbiri ardından gelen yığın eylemleriyle sarsılırken hükümet, devlet başkanına olağanüstü yetkiler veren 24. maddeye başvurmayacağına resmen söz verdi.

Bu açıklamanın yapıldığı 11 Ağustos 1983 protesto gününün arifesinde sıkıyönetimin kaldırıldığı ve yurt dışındaki 5 bin siyasal mültecinin ülkeye serbestçe geri dönebileceği de duyuruldu. Pinochet'nin protesto gününden önceki bir başka siyasal manevrası da sağcı sivil siyasetçi Sergio Jarpa'yı işçileri bakanlığına getirmesi oldu. Sergio Jarpa, hükümetle Demokratik İttifak (Hıristiyan Demokrat Parti, Sosyal Demokrat Parti, Radikal Parti ve sağcı sosyalistler) arasında görüşmeleri yürütmekle görevlendirildi.

Bu görüşmeler rejim karşıtı eylemlerin hızını belli ölçüde yavaşlattı. Pinochet bu görüşmelerden istediği yararı elde ettikten sonra işçileri bakanının yetkilerini azalttı.

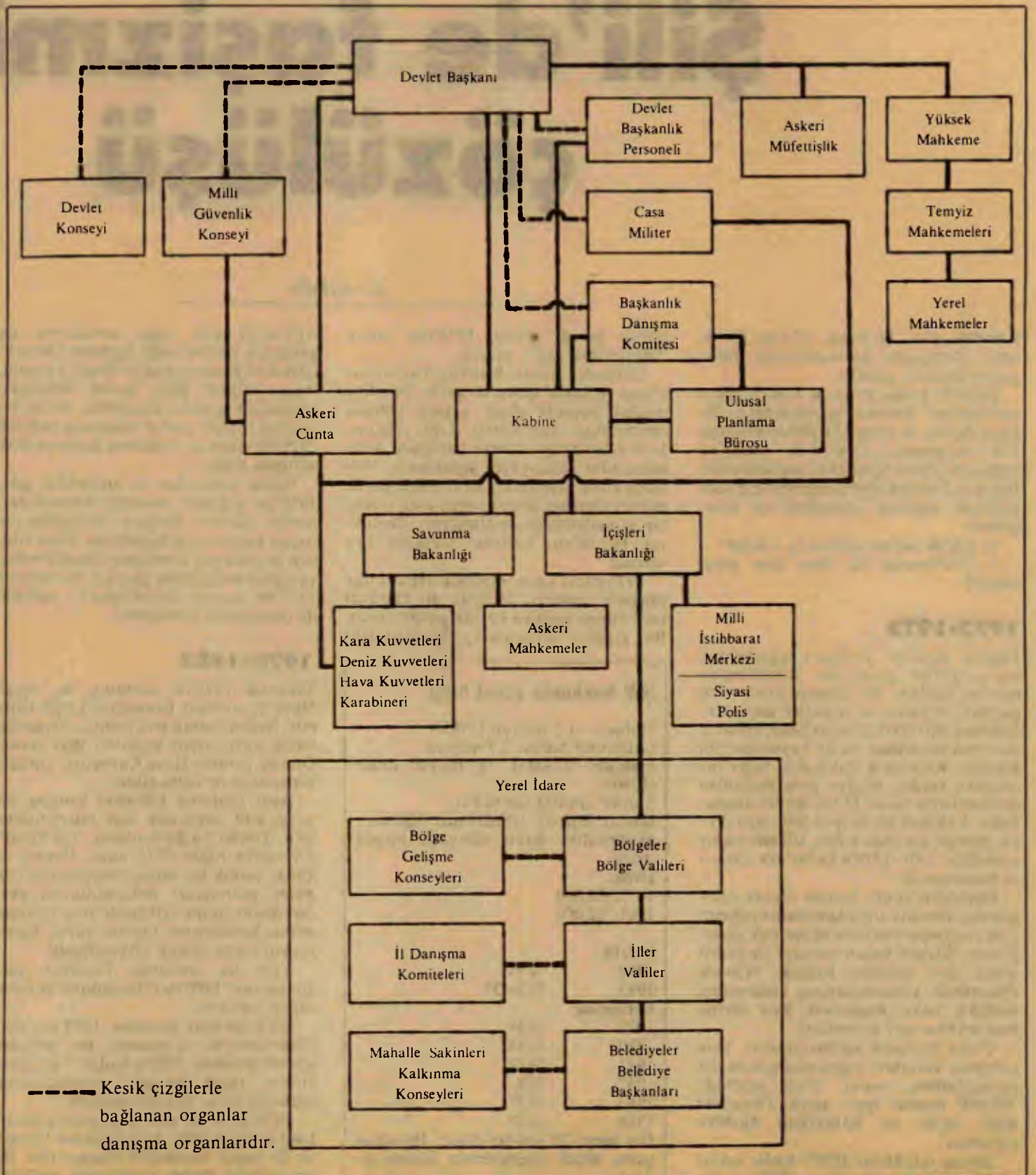
Öte yandan, Demokratik İttifak ile hükümet arasında görüşmelerin başladığı 1983 Ağustos'unda Demokratik Halk Hareketi kuruldu. 1979'da Şili Sosyalist Partisi ikiye bölünmüştü. Asıl büyük parçayı oluşturan sağlar burjuva liberalerle vb. anlaşırken, sollar da komünistlerle yakınlaşmıştı. 1983'de kurulan Demokratik Halk Hareketi, Komünist Partisi, Sol Sosyalistler ve MIR'den oluşuyordu. Bu hareketin içinde iki kanat vardı. Bir kanat görüşmeler yoluyla "demokrasiye" geçiş diyordu, diğeri ise şiddet yoluyla Pinochet'nin alaşağı edilmesinden yanaydı.

Ağustos 1983'de yapılan gösterilerde 24 kişi öldü. Bunun ardından gösteri ve toplantı yasağı kaldırıldı. Muhalefetin gösterilerine karşı hükümet yanlıları da gösteri düzenlemeye başladılar, ancak bunların pek bir etkisi olmadı.

Faşist cuntanın başa gelişinin onuncu yıldönümü olan 11 Eylül'de Şili gösterilerle çalkalandı. 4 kişi öldürüldü, 100 kişi yaralandı, 400 kişi tutuklandı. Gösterilerde işçiler, özellikle bakır işçileri en

Santiago aşevinin önünde kuyruk.

--- Kesik çizgilerle bağlanan organlar danışma organlarıdır.

Şili'de yönetimin örgütlenmesi

Pinochet yönetimine huncını haykıran halk yığınları faşizmi çözülmeye zorlayan ana etken oldu.

önde çarpıştılar.

6 Ekim'de 200.000 kişilik miting düzenledi. Pinochet'nin kuklası yakıldı. Polisle çatışmalar oldu.

11 Ekim'de 50.000 kişilik miting 100 tutuklama.

Yıl sonuna kadar gösterilerin ardı arkası kesilmedi.

1984

1984'de olaylar şöyle gelişti:

27 Mart — Gösteriler. 4 ölü, 400'e yakın yaralı. Sokağa çıkma yasağı ilan ediliyor. Barikatlar kuruluyor.

5-6 Nisan — PDF Genel Sekreteri (ayrıca Komünist Partisi'nin yardımcı genel sekreteri) Jaime Insunza ve bir kişi daha Şili dışına sürgüne gönderiliyor. Sosyalist Parti'den 4 kişi tutuklanıyor. 5 dergi kapatılıyor.

12 Nisan — Liberallerin düzenlediği ankete göre halkın %75'i Pinochet'nin gitmesini istiyor.

16 Nisan — Hükümetle Demokratik İttifak arasındaki görüşmeler 9 ay sonra kesiliyor. Demokratik İttifak Pinochet'yi istifaya çağırıyor ve "yoksa terörizm artar" diyor.

1 Mayıs — İlk kez legal olarak kutlanıyor ve yalnızca Santiago'da 150.000 kişi meydanlarda belgiler haykırıyor.

7 Mayıs — Pinochet yolsuzluk yaptığı iddiasıyla mahkemeye veriliyor.

Televizyon ve gazetelerde uzun süre bu konu tartışılıyor.

Olaylar hızlı geliyordu. Bu durumda Pinochet ve cunta yanlıları yavaş yavaş atağa kalktılar. Bu atak içinde zaman zaman direnişi bölme taktiklerini de ihmal etmediler. Örneğin, sıkı para politikası yanlısı Maliye ve Ekonomi Bakanı Carlos Caceres'e karşı 27 Mart 1984'te yapılan gösteriden sonra bakan görevden alındı. Bu taktik de meyvalarını verdi. 11 Mayıs'taki gösteriye kamyoncular, esnaf dernekleri ve çeşitli küçük burjuva örgütler katılmadılar. Ama yine de 11 Mayıs'ta büyük gösteriler oldu. 1 ölü, 22 yaralı.

Zızzaklı bir biçimde ama gelişmeler sürüyordu.

Temmuz — İki Komünist Partinin yurtdışında sürgününü mahkeme durduruyor. Komünistler geri dönüyor ve gizleniyorlar.

Eylül

— Yurt dışındaki liderlerden 6'sı Şili'ye dönüyor.

— Demokratik İttifak ve Demokratik Halk Hareketi ortak yürüyüş düzenliyorlar.

— Pinochet faşist Nasyonal Parti'nin platformundan bir konuşma yapıyor.

Faşizm yıllarının halk arasında biriktirdiği öfke sokak gösterilerinde patlıyor.

— Santiago'da 14 bomba patlıyor. 9 ölü. Barikatlar kuruluyor. Tutuklamalar sürüyor 3 dergi kapatılıyor Duvarlar sloganlarla dolmaya başlıyor

Ekim — Demokratik İttifak'ın ve Demokratik Halk Hareketi'nin altı yöneticisi tutuklanıyor.

— Santiago'da bombalar patlıyor. Kentin elektriği bir süre kesiliyor. Sokaklarda barikat savaşları oluyor.

Kasım — Gösteriler yeniden başlıyor. İki hafta içinde 15 ölü.

— Olağanüstü hal ilan ediliyor. Sokağa çıkma yasağı. Sendikalara ve evlere polis baskınları. Haberlere sansür konuluyor. 70 bomba patlıyor 6 polis öldürülüyor.

— Hükümet başkanı istifa ediyor. Daha sonra istifasını geri alıyor.

Aralık — Yeni gösteriler Bu aralarda Pinochet de boş durmuyor. Muhalefetin çelişkileriyle oynayarak ve baskıyı arttırarak gericiliğin atağını geliştirdi. "Gerçekirse 11 Eylül 1974'ü yeniden yaparız" sözünü sık sık tekrarlar oldu.

Sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı yeniden ve daha sıkı bir biçimde uygulamaya kondu. Bir önceki yıl, Pinochet 24 maddeye başvuramamaya söz vermişti. Oysa olaylar hızlanınca, kendisine geniş "ara dönem" yetkileri tanıyan 24. maddeye giderek daha çok

başvurur oldu. Geniş çaplı aramalar, devrimci avı ve işkenceler hız kazandı. Haziran ayında kabul edilen Anti-Terör Yasası'yla Şili gizli polisi Milli Haberalma Burosu'nun eylemleri yasallaştırıldı. Resmî duyurulardaki güvenlik kuvvetleri ile "teroristler" arasındaki "çatışma" edebiyatının gizli servisin düzenlediği suikastları gizlemek için olduğu uluslararası insan hakları örgütlerince dünyaya duyuruldu. (The Guardian Weekly, 16 Eylül 1984).

Cunta toplumsal desteğinin çok önemli bir kesimini yitirmişti ama ordu hiyerarşısı rejime bağlılığını sürdürüyordu. Subaylar ve ordu başları, OYAK benzeri mekanizmalarla, yüksek yaşam standardı ve sosyal imtiyazlarla rejime emilmiş durumdaydılar. Çok sıkı tayin ve terfi mekanizmasına rağmen yine de komuta kademesine muhalif unsurlar sızarsa gizli servis bunları etkisizleştiriyordu. Bunların yanısıra, Arjantin generallerinin başına gelenler Şili ordusunu daha sıkı durmaya zorluyordu.

Öte yandan 1984'te Şili Komünist Partisi'nde bazı ilginç değişmelerin yaşandığı gözleniyordu Allende döneminde "barışçıl geçiş" in şampiyonluğunu yaptığı bilinen ŞKP, artık "ayaklanma hakkından" söz ediyordu. Bir başka gelişme de partinin "Manvel Rodriges Yurtsever Cephesi" adıyla bir askeri kanat örgütlemesiydi. Demokratik İttifak'a girmeyip, MİR'le birlikte Demok-

ratik Halk Hareketini oluşturduğu da akıldaki tutulursa, ŞKP'de olumlu değişmeler vardı.

1985

Baskılar artıyordu ama gösteriler de durmuyordu. Mart ayında ŞKP'den üç yoldaş kaçırılarak öldürüldüler. Ancak bu, Pinochet'nin beklediği sonucu vermedi. Bombalamalar, gösteriler oldu, iki polis ajanı öldürüldü.

1 Mayıs 1985'te yine büyük gösteriler oldu. Yığınların basıncıyla, bu basınçla harekete geçen burjuva muhalefetin basıncıyla, haziran ayında olağanüstü hal kaldırıldı. Bu arada süren öldürme olayları ise artık son derece yaygın ve güçlü bir tepki doğurmaya başlamıştı.

Bunun üzerine, 290. sayımızda Kamil Uçar yoldaşın yazısında da belirtildiği gibi, Pinochet, en sadık uşaklarıyla arasına kama sokacak bir adım attı. Rejimin vurucu gücü karabinerlerin ülkedeki kaçırma ve öldürme olaylarına katıldıklarını itiraf etti. Gizli haber alma örgütü CNI soruşturma yargıcı Jose Canovas'a, aralarında Şili Komünist Partisi yöneticilerinden üçünün de yer aldığı birçok kişinin öldürülmesine katılan 22 karabineri subayının isim listesini verdi. Ayrıca karabinerlerin helikopterle adam kaçırdıklarını, bunu gizlemek için de helikopter uçuş defterlerinde sahtekarlık yaptıklarını duyurdu.

Allende, Fidel Castro ile birlikte.

Bu olayın ardından 5 general, 17 albay ve 7 yarbay olmak üzere toplam 29 karabineri subayı istifa etti veya ettirildi. Bunlara cuntanın ileri gelenlerinden karabineri komutanı Cesar Mendoza da dahil.

Pinochet kendi aklınca kendine zararlı olmayacak bir alanda "geri" adım atmış ve bununla halk yığınlarının nefretini azaltabileceğini hesaplamıştır. Ancak yaşam bu hesabın tutmadığını gösterdi. Gelişmeler rejimin Şili halkının darbeleri altında bocaladığını ve kendi içinde çatırdamaya başladığını gösteriyor.

Mahkemenin açıklaması karabineriler arasında ihanete uğradıkları ve ayaklarının kaydırılmakta olduğu doğrultusunda yorumlandı ve karabineriler Pinochet'ye açıkça diş gösterdiler. Bu tür rejimlerin istikrarsızlığına ve rejimi oluşturan güçlerin birbirine güvensizliğine çok güzel bir örnek. Yıllardır yaptıkları "hizmet" in kafalarının koparılmasıyla ödüllendirilmesi korkusu karabinerileri karşı-darbe hazırlıklarına itti. Pinochet buna karşı tedbirliydi ve "bu ülkede darbe yapacak tek kişi vardır, o da benim!" diye "gürledi". (The Guardian, 21 Ağustos 1985)

Bu gürlleme rejimin içinde oluşan çatlağın gözlerden kaçırılmasına yetmediği gibi, Şili halkının tepkisini bir üst düzeye çıkardı. Açıklamanın yatıştırıcı bir işlev görmesini bekleyen Pinochet'yi hayal kırıklığına uğratabilecek bir biçimde yığın öfkesi patlama noktasına geldi. Toplumun en geri kesimleri bile ordunun diğer kesimlerinin, mahkemelerin ve bizzat Pinochet'nin kendisinin de ölümlerden sorumlu olduğunu belirtti. Bu tür manevraların kanlı ellerini aklamayacağı üzerinde durdu.

Açıklamanın hemen ardından Santi-

ago sokakları göstericilerle doldu. Uzun bir süredir sürmekte olan protesto eylemleri yeni bir ivme kazandı.

Burjuva muhalefetin de biti yeniden kanlandı. Aynı gün onlar da Santiago'da Armars Meydanı'nda gösteri düzenlediler. Polis müdahale etti ve dağıtmak için basınçlı su kullandı. Hatta Hıristiyan Demokrat Parti liderlerinden Andres Zaldivar ve eski dışişleri bakanlarından Gabriel Valdos'un da yere yıkılanlar arasında olduğu bildiriliyor.

Burjuva muhalefet, Pinochet faşizminin içinin oyulmaya başlaması, devrimci halk muhalefetinin iktidar alternatifini olma gücünü göstermesi üzerine çalışmalarına hız vermiş bulunuyor.

Öte yandan, Demokratik İttifak'ın içinde olan Hıristiyan Sol, Komünist Partisi'yle görüşmeler yapmakta ve ŞKP'nin İttifak'a katılması veya en azından destek vermesi için uğraşmaktadır. Şimdiye kadar ŞKP bu tür önerileri reddetti. ŞKP ülkede faşizmin yıkılması ve ülkenin demokratikleştirilmesi konusunda burjuva muhalefetin sınırlılığını çok iyi saptamış bulunuyor. Ayrıca burjuva muhalefetin demokrasi tellallığının kapitalizmin korunmasıyla bağlı olduğunu, sistem içinde kalarak Pinochet'ye alternatif arandığını da görüyor. Pinochet faşizmini yılmak ve ülkeyi gerçek demokrasi yoluna sokmak için devrim yolundan ilerlemenin zorunluluğunu vurguluyor. ŞKP şimdilik, hem burjuva muhalefet içinde yeralan sosyal demokratların bu yolda yürümeye yetenekli olmadığını sergiliyor, hem de ülkenin radikal-demokrat ve Marksizm'den esinlenen küçük burjuva hareketlerini etrafında toparlama, MIR'le oluşturduğu ittifakı güçlendirme yolundan yürüyor.

Faşist cuntanın katlettiği yiğit sanatçı Victor Jara.

Şili'de faşizmin komünist partisinin başını çektiği gerçek demokrasi hareketi tarafından yıkılması, Latin Amerika'da ve dünyanın birçok yerinde burjuva imalatı "demokratikleşme" hareketlerinin soluşunu kesecektir. Bu hareketlere kapılanan, bu hareketler arasında yeralmak için el-etek öpen oportünistlerin ipliğini bir kez daha pazara çıkaracaktır.

ŞKP bu çizgisine bağlı kaldığı ve bunu pratikte uyguladığı sürece, Şili'de zafer işçi sınıfının, yıllardır kahr çeken Şili emekçilerinin olacaktır.

Sonuç

Yukarıda kısa bir dökümü verilen olaylara bakarsak, şu çok açıktır ki Şili'deki faşist rejim 1978'de bir dönemece girmiştir. Bu dönemece 1980 Anayasası'nın hazırlanması ve yürürlüğe girmesiyle daha da belirginleşmiştir. Başka bir deyişle, 1978-1980 dolaylarında faşist rejim çözülmeye başlamıştır.

Zaten 1980 Anayasası da faşizmin ve o çözülmüş geride bırakacağı rejimin çözülmüşü dizginlemeyi, yavaşlatmayı amaçlamakta ve bir dizi ara dönem önlemleri getirmektedir. Yani bu anayasanın kendisi demokrasiye yavaş evrim planının bir yansımasıdır. Şili'de Pinochet'nin anayasa çıkarmış olması anayasalı faşizmin olabileceğine değil, tam tersine Faşizmin Çözülüşü'nde Yürükoğullu yoldaşımızın dediği gibi faşizmin anayasası olamayacağına bir örnektir.

Yine olayların düşündürdüğü bir sonuç da şudur: 1983-1984 ile birlikte Şili'de faşizm faşizm olmaktan çıkmıştır. Son derece gerici bir rejim vardır ama bu artık faşizm değildir. Bunca çok sesin duyulduğu, monolitikliğin terazinin ancak bir kefesinde kaldığı bir rejime

faşizm denemez. Şili'de de, Faşizmin Çözülüşü kitabında yoldaşımızın sözünü ettiği ara dönem yaşanmaktadır.

Ancak Şili'de gerek faşizm, gerek faşizmin çözülüşü ve gerekse ara dönem Türkiye'den önemli farklılıklar taşımıştır, taşımaktadır. Şili'de süreçler çok daha zorlu, çekişmeli, zikzaklı geçmekte, bununla bağlı olarak daha uzun sürmektedir. Bunun nedeni açıktır. Şili'de faşizm devrimci duruma değil halk iktidarına, devrime karşı, onu yenerek geldi. Bu nedenle Şili'de karşı devrimin enerjisi ve direnci Türkiye'dekinden çok daha fazla olmuştur. Onu geriletebilmek yığınlardan çok daha yüksek homurtular ve savaşım gerektirmiştir.

Faşizmi çözmüş, bugün de gerici rejimi çözmekte olan ana etken, Şili'de de yığınların homurtusu ve savaşımıdır.

Faşizm gitti ama demokrasi gelmedi. Faşizmin geri gelmesini önlemek ve ülkeye gerçek demokrasiyi getirmek yığınların savaşımına bağlıdır. Ama Şili'de karşı devrimin olduğu gibi, işçi sınıfının, yığınların da büyük bir enerji, deneyim ve direnç kaynağı vardır. Bu da Şili'nin yaşamış olduğu dönüşümdür.

Devrim deneyimi eksikliğiyle, fazlasıyla Şili'de işçi sınıfına, yığınlara çok şey öğretmiştir. Bunun üzerine bir de faşizm deneyiminin öğrettikleri eklenirse, Şili'de devrimci demokrasinin bu kez kalıcı zafere ulaşmaması için hiçbir neden yoktur. Nitekim Şili Komünist Partisi de eski yanlışlardan gerekli dersleri çıkarmış görünüyor.

Bugün Şili'de zorlu bir hegemonya savaşı yürüyor. Bütün burjuvalar demokrasi kahramanlığı(!) yapıyorlar. Şili Komünist Partisi bu sahte kahramanlıklara pabuç bırakmazsa Şili'de gelecek sosyalizmdir.